

آفرینش از دیدگاه محدثان، فقیهان، حکیمان و عارفان از مجردات بود

آفرینش از دیدگان محدثان، فقیهان، حکیمان و عارفان، از مجردات آغاز شده است و همه در این عقیده اتفاق نظر دارند؛ اما اینکه نخستین آفریده چیست مورد اختلاف است.

آفرینش از دیدگان محدثان، فقیهان، حکیمان و عارفان، از مجردات آغاز شده است و همه در این عقیده اتفاق نظر دارند؛ اما اینکه نخستین آفریده چیست مورد اختلاف است.

به گزارش خبرنگار مهر، یکصد و سی و هشتمین جلسه گروه علمی عرفان مجمع عالی حکمت اسلامی با موضوع آغاز آفرینش با ارائه حجت الاسلام والمسلمین علی زمانی قمشه ای، برگزار شد.

در ادامه گزارش مختصری از این نشست را می خوانیم؛

مبحث اول: امکان فهم آفرینش جهان

از دیرباز این پرسش ذهن و اندیشه بشر را به خود مشغول کرده که آفرینش از کی و از کجا آغاز شده است؟ آیا ممکن است روزی بشر به این راز دست یابد که این کهکشان؛ها، ستارگان، سیارات، دنباله؛ها، ماه و خورشیدهای بی؛شمار، زمین، صحرای، کوه؛ها، جنگل، حیوانات، حشرات، انسان؛ها، ماهیان و ... از کجا و چگونه پدید آمده؛اند؟

قرآن در پاسخ به این پرسش؛ها چند رهنمود کلی ارائه کرده و کاوش و پژوهش در این باره را به عهده انسان گذاشته است تا با تلاش به این راز دست یابد.

ساختار انسان نیز به گونه؛ای است که می؛تواند این قفل را بگشاید؛ زیرا ذاتاً و طبعاً کنجکاو، پژوهشگر، پیشرو و رازگشاست.

قرآن برای اینکه بفهماند همه آفرینش به دست قدرت او آغاز شده است گاهی می؛فرماید: خداوند کسی است که آسمان؛ها و زمین را بدون وجود ماده قبلی پدید آورده است: «بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...» و گاهی با اشاره به وجود ماده و مایه پیشین می؛فرماید: خداوند آفریننده آسمان؛ها و زمین است «... فَاطْرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...».

قرآن همچنین در رهنمود کلی نخست درباره پیدایش حیات روی کره زمین می؛فرماید: «أَوَلَمْ يَرَالَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ...».

ابتدا کره زمین و اجرام آسمانی به هم پیوسته بودند و مایه اصلی آنها یکی بوده است؛ سپس از هم جدا شدند؛ آن؛گاه آبی که مایه پیدایش حیات است پدید آمد و حیات در پی آن به وقوع پیوست.

در رهنمود کلی دوم به جستاری همه سویه و کاوش همه جانبه تشویق و ترغیب می؛کند و می؛فرماید: «أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِی اللّٰهُ الْخَلْقَ ثُمَّ یُعِیدُهُ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ یَسِیْرٌ قُلْ سِیْرُوْا فِی الْاَرْضِ فَانظُرُوْا کَیْفَ بَدَءَ الْخَلْقَ...».

بنابراین بین گردش و جست؛وجود در زمین و بین پی بردن به راز آفرینش ارتباطی تنگاتنگ وجود دارد و این یکی از وظایف انسان جست؛وجود است؛ زیرا فرمان می؛دهد بگردید و بنگرید: «سِیْرُوْا فِی الْاَرْضِ فَانظُرُوْا...».

کاوشگران و زمین؛پژوهان نیز از همین راه، با بررسی آثار باستانی، دل و لایه؛های زمین، اعماق دریاها، فسیل؛ها و سنگواره؛ها توانستند گام؛هایی تازه بردارند و به رازهای آفرینش آغازین، عمر زمین و پیدایش آب و حیات دست یابند.

بر اساس یک نظریه، در جنوب آفریقا در ناحیه ترانسوال حدود ۱۹ تا ۲۰ کیلومتر سنگ رسوبی در سطح زمین دیده می‌شود. عمر عمیق‌ترین لایه این سنگ از طریق رادیو اکتیوته‌ها؛ اندازه‌گیری شده و عددی حدود ۳/۲۶ میلیارد سال به دست آمده است. این سنگ یکی از قدیمی‌ترین سنگ‌های زمین به شمار می‌رود. نزدیک این لایه‌ها، سنگ‌هایی که روی آنها آثار موجودات زنده به چشم می‌خورد نیز با عمری برابر سه میلیارد و دویست میلیون سال به دست آمده است. این موجودات زنده انواعی از باکتری‌ها و گیاهان پست نظیر جلبک‌های آبی (سبز فعلی) هستند که نخستین جانداران ساکن دریاها و کره جوان زمین بوده‌اند. در لایه‌های بالاتر رسوبات یادشده، آثاری از حیوانات دریایی یافت می‌شود.

انسان قبل از اینکه تاریخچه زمین را بازسازی کند از وجود فسیل‌ها؛ اطلاع داشت؛ به طوری که حدود ۹۰۰ سال قبل میلاد مسیح یک فیلسوف یونانی فسیل یک ماهی را پیدا کرد و آن را نماینده مراحل ابتدایی زندگی در سطح زمین دانست. سپس حدود ۳۰۰ سال پیش یک زمین‌شناس دانمارکی پیشنهاد کرد که هر لایه زمین که شامل فسیلی متفاوت با فسیل لایه زیرین و زیرین است، نماینده یک دوره مشخص در کره زمین است.

ویلیام اسمیت، حدود ۱۸۰۰ م ثابت کرد که امکان دارد بعضی فسیل‌ها در نقاط بسیار دور از یکدیگر یافت شوند. این فسیل‌ها عموماً با فسیل‌های دوران‌های بعدی و قبلی تفاوت دارند. عده‌ای از حیوانات پس از زمانی از بین می‌روند و حیوانات دیگری به وجود می‌آیند.

ژرژ کوویه؛ پس از اسمیت با استفاده از روش اسمیت، در قرن نوزدهم دوران‌ها را طبقه‌بندی کرد. دوران‌ها نماینده تغییرات آب و هوا و موجودات قدیمی روی زمین هستند:

۱. دوران پرکامبرین (تا ۶۰۰ میلیون سال پیش): موجودات زنده میکروسکوپی و سپس قارچ‌ها و جلبک‌ها در این دوران به وجود آمدند.

۲. دوران پالئوزوئیک (از ۶۰۰ میلیون سال پیش تا ۲۲۵ میلیون سال پیش): زندگی ابتدا در دریا و سپس در خشکی توسعه یافت. اولین جنگل‌ها در دوره داینوسورها؛ و اولین حشرات و خزندگان در دوره پنسیلوانین؛ به وجود آمدند.

۳. دوران مزوزوئیک (از ۲۲۵ میلیون سال پیش تا ۷۰ میلیون سال پیش): پستانداران، خزندگان دریایی و گیاهان گلدار ظاهر شدند.

۴. دوران سنوزوئیک (از ۷۰ میلیون سال پیش تا ۱۰/۰۰۰ سال پیش): پستانداران جدید را به تکامل رفتند و اولین آثار از انسان و سپس تکامل آن آغاز شد.

اگر چه به این نظریه از ناحیه آمار و ارقام داده شده در زمینه پیدایش حیات خدشه وارد می‌شود، اما از ناحیه روش شناختی؛ با قرآن هماهنگ است و به احتمال قوی کوتاه‌ترین راه است.

مبحث دوم: نگره‌های مختلف درباره نخستین آفریده

آفرینش از دیدگان محدثان، فقیهان، حکیمان و عارفان، از مجردات آغاز شده است و همه در این عقیده اتفاق نظر دارند؛ اما اینکه نخستین آفریده چیست مورد اختلاف است؛ از این‌رو گاهی چند معنا را به یک تفسیر ارجاع می‌دهند. علت این اختلاف، تعبیرهای مختلفی است که در متون دینی وارد شده است از جمله:

۱. نخستین آفریده عرش است: امام رضا علیه‌السلام می‌فرماید: خداوند عرش، آب و فرشتگان را قبل از آسمان و زمین آفرید، سپس آسمان‌ها و زمین را در شش روز به تدریج خلق کرد.